

İŞGAL ALTINDAKİ İSTANBUL BASININDA İZMİR'İN KURTULUŞU*

Nilgün Nurhan KARA**

Öz

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşının sonunda Mondros Mütarekesini imzalamıştı. Daha önceden gizli anlaşmalarla kararlaştırılan paylaşım planları uygulamaya konmuş ve işgaller başlamıştı. Meydana gelen gelişmeleri kabul etmeyen Türk milleti Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin etrafında teşkilatlanmak suretiyle mücadeleye girişmişti. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ise Anadolu'da Milli Mücadele'yi ateşleyen kıvılcım olmuştu. İzmir'in 15 Mayıs 1919 günü başlayan ve üç yılı aşan işgal günleri Büyük Taarruz'un zaferle sonuçlanmasıyla artık sona ermekteydi. İzmir'e doğru yürüyen muzaffer Türk ordusu 9 Eylül günü İzmir'i sevince boğmuştu. Bu çalışma ile halen işgal altında olan İstanbul basınına işgalden kurtularak zafere erişilen o günlerin, İzmir'in kurtuluşunun yankıları Vakit, Akşam ve İleri gazetelerine dayanarak etüt edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Basın, İşgal, Kurtuluş, İstanbul.

THE LIBERATION OF IZMIR IN THE OCCUPIED ISTANBUL PRESS

Abstract

At the end of the First World War, the Mudros Armistice was signed by the Ottoman Empire. Partition plans previously agreed with secret agreements were put into practice and hence the occupations began. Turkish people, who did not accept the occupations, entered into the struggle by organizing around the Associations for the Defense of the National Rights (Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri). The occupation of İzmir by the Greeks was the spark that fired the National Struggle in Anatolia. The occupation of İzmir which started on May 15, 1919 and lasted more than three years was about to end with the end of the Great Offensive (Büyük Taarruz). Our victorious army marching towards İzmir entered the city on 9th September and received by the people with great enthusiasm. This study examines how liberation of İzmir was represented and reflected upon by the three newspapers - namely Vakit, Akşam and İleri -- published in occupied Istanbul.

Keywords: İzmir, Press, Occupation, Independence, İstanbul.

* Bu makale 2011 tarihli "Kurtuluş ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir" Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Katip Çelebi Üniversitesi, Tarih Bölümü. (nnkara@gmail.com).

Giriş

I. Dünya Savaşının sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi, savaşın sona ermesinden sonra beklenen barış ortamını sağlayacak şartlara sahip değildi. Hatta galip devletlerin taleplerine zemin hazırlar şekilde idi. Anadolu toprakları işgal edilmek suretiyle Türklerin bu topraklarda yaşama hakkı ellerinden alınmak istenmişti. Mondros Mütarekesi sonrasında İzmir'in işgal edilmesi ise Anadolu'da milli mücadeleyi ateşleyen bir kıvılcım olmuştu. Kazım Özalp İzmir'in işgaline hatıralarında değinirken; *"Bu kara haber herkes üzerinde yıldırım tesiri yaptı. Halk âdeta bir ölüm havası seziyormuş gibi heyecanlı idi. Karşılaşılan bakışlar birbirinde destek arıyorlardı. 14 Mayıs akşamının güneşi koyu renkler içinde ağır ağır batarken İzmir'e karanlık bir hüüzün çöküyordu..."* sözleriyle işgal sonrası duruma değinmektedir¹. İzmir'in işgali haberi Türk milleti için bir *"kara haber"* idi. Burada işgalin *"ölüm havası"* olarak nitelenmesi işgalin halk üzerindeki etkisini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Anadolu'da başlayan işgallere Yunanlıların da dahil olmasına dair değerlendirmede:

"Bu kafileye Yunan donanmasının da karışması izzet-i nefsi millimizi büsbütün incitmiş ve tehlikeyi daha o dakikada tefhim eylemiş bulunuyordu²." denilmek suretiyle işgalin millet için önemi vurgulanmaktadır. *"İzmir kenti, tek başına, Türk Kurtuluş Savaşı'nda büyük bir misyon yüklenmişti. İzmir'in işgaliyle paralel bir değerde algılanıyordu... Artık İzmir'in kurtarılması üzerine yeminler ediliyor; destanlar yazılıyor, türküler yakılıyordu. İzmir, bu aşamada artık bir ülküydü. Bu ülküye ulaşmak ereği, pek çok yurtseverin yüreğini yakıyordu."³*

İşgal günlerine İzmir'in 15 Mayıs 1919 tarihinde işgalinin hemen sonrasında Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıkmış ve milli mücadeleyi başlatmıştı⁴. Mevcut pek çok zorluğa rağmen kongreler ve mitinglerle verilen mücadele sonrasında Büyük Taarruz zaferle sonuçlanmıştır. Yunan ordusu geri çekilirken Türk ordusu İzmir'e doğru ilerlemiştir.

1. İzmir'in İşgalden Kurtuluşu

Büyük Taarruzun zaferle sonuçlanmasının ardından Yunan Ordusu İzmir'e doğru geri çekilmeye başlamıştır. Bu günlerde basında yer alan haberlerde İzmir ile ilgili olarak durumun gittikçe vahim bir hal aldığı belirtilmektedir. Akşam gazetesinin, Londra kaynaklı diğer bir haberinde ise; iki Amerikan gemisinin İzmir'e geldiği, İstanbul'dan hareket eden diğer üç geminin

1 Kâzım Özalp, Milli Mücadele I, İzmir 1988, s.5

2 Cevdet Kerim İncedayı, İstiklal Harbi (Garb Cephesi), İstanbul 2007, s.13- 14

3 Kemal Arı, İzmir'in Kurtuluşu ve Yüzbaşı Şerafettin, İzmir 2006, s.14

4 Mehmet Karayaman, Uşak'ta Kuvâ-yı Milliye, İzmir 2009, s.141

ise tehlikede bulunan Amerikalılar için harekete geçmiş olduğu “karışıklıklardan korkan Amerikalılar deniz kenarında büyük bir tiyatrodan toplanmışlardır...” denilerek “Vaziyet gelen milliyetçilerden ve askerlerden dolayı vahim bir hal almıştır. Yiyecek azdır, şehir köylerden gelen muhacirlerle doludur...” ifadelerinin devamında başka bir yoldan Amerikalılar için erzak getirmek lazım geldiği ifadelerine yer verilmiştir.⁵ Haberin devamında İngiliz ve Fransızların kendi milletlerine yardımcı olduklarından bahsedilerek “Karaya Fransız ve İtalyan bahriyeliler çıkarılmıştır.”⁶ denilmekte ve mevcut ortamda kendi milletlerine yardım telaşında olduklarına vurgu yapılmaktadır. Türk ordusu İzmir’e dayandığında, Yunanlılar şehri terk etmekte ve büyük bir heyecan içerisinde olan halk arasındaki kargaşa giderek artmaktadır.⁷

10 Eylül 1922 tarihli Vakit Gazetesi’nde, Mustafa Kemal Paşa’nın “... Hristiyanlara su-i muamelede bulunanların idam cezası ile tecziye edileceği” emrini ordu birliklerine gönderdiği haberine yer verilmiş⁸, 11 Eylül tarihli nüshasında ise “İşgalden Evvel İzmir’de Vaziyet” denilerek, mümessilleri ve tebaalarını himaye amacıyla müttefikler tarafından alınan tedbirlerin halkın “ahval-i ruhiyesi” üzerinde olumlu tesirler meydana getirdiği haberleri yer almıştır⁹.

Orient News’in başmakalesine dayanılarak verilen haberde Yunan ordusunun yenilgisine değinilerek yaşanan felaketin Yunanistan açısından hem askeri hem de siyasi bir felaket olduğu değerlendirilmiştir. Haberin devamında ise, “Yunan ordusu dağıldı. Türkler tarafından İzmir’in derhal işgal edilmesi muhtemeldir.” haberine yer verilmektedir. Aynı sayfada yer alan başka bir haberde ise Amerika telsizinin hatası denilerek Venizelos’un İzmir’e gittiğine dair yanlış haber yapıldığı ifade edilmiştir¹⁰.

İzmir’e istirdattan sonra muhacirlerin gelmeye devam ettiği, şehir merkezine ve Karşıyaka’ya iltica edenlerin sayısının yüz elli bin olarak tahmin edildiği, muhacirler arasında açlık ve hastalığın hüküm sürmekte olduğu haberleri basında yer almıştır. Öyle ki, gazetelerde “İngiliz ve Yunan eşrafi vapurlara binmişlerdir. Diğer ahali bütün vasıtalara müracaat ederek karşı adalara geçiyor. Bankalar muhafaza olunmaktadır...” denilmekte ve devamında yer alan haberde ise Yunan kuvvetlerinin durumu ile ilgili “...evvelki güne kadar İzmir’den on bin asker firar etmiştir. Ordunun firarı dün devam etmiştir...”¹¹ bilgilerine yer verilmiştir.

10 Eylül 1922 tarihli Akşam Gazetesi, Yunan İşgal Kuvvetleri Komutanı Albay Zafirupulos’un 14 Mayıs 1919 tarihli beyanamesine yer veren ve “Kara Gün” başlığı ile kaleme alınan yazıda; “İzmir’imizi işgal ettikleri zaman düşmanın

5 Akşam, 9 Eylül 1922 s.1

6 Akşam, 9 Eylül 1922, s.1

7 Vakit, 9 Eylül 1922, s.1

8 Vakit, 10 Eylül 1922, s.2

9 Vakit, 11 Eylül 1922, s.2

10 Akşam, 9 Eylül 1922, s.2

11 Akşam, 10 Eylül 1922, s.2

neşrettiği beyanname” denilerek “bu meserret gününde artık tarihe geçen o meşhum işgal günününü kara hatirasını sütunumuza naklediyoruz. Sunmalı ve unutmamalıyız.” hatırlatmasında bulunmaktadır¹².

12 Eylül tarihli Akşam Gazetesi, İzmir’in kurtuluşundan evvel buradan hareket etmiş bir yolcunun ifadelerine yer vererek, şehrin durumu ile ilgili “Yunan ordusunun ani ve müthiş ricatı İzmir ile dolayındaki ahaliyi fevkalade bir vaziyete duçar etti. Dört beş gün mütemadiyen kasaba ile Aydın şimendiferleri vasıtasıyla ahali İzmir’e iltica ediyordu. Vilayetteki Hıristiyanlar kâmilen çekilmişti. Bunların hareketlerinden sonra kendilerini “Kızıl” tesmiye eden asi askerler şehirleri ihrak etmişlerdir. Görenlerin ifadesine nazaran dünkü Asya-yı Sügra iktisaden mahvolmuştur ve kâmilen ihrak edilmiştir. Türk ahalisinin ricası üzerine Kırkağaç ile Akhisar Hıristiyanları hicret etmemişlerdir. İzmir muhacirler ile doludur...¹³ bilgisi verilmektedir.

9 Eylül 1922 tarihli Akşam Gazetesi, “İzmir’imize kavuştuk” başlıklı haberinde itilaf devletleri İzmir Konsoloslarının en yakın Türk kıtaları ile görüşme talep ettiğini belirtmektedir¹⁴. 12 Eylül 1922 tarihli nüshasında ise, İstanbul’daki Yunan Fevkalade Komiserinin, İtilaf Fevkalade Komiseri ile görüşerek İzmir’in teslimi konusunda Türk başkumandanlığına müracaat etmeleri için İzmir limanına demirlemiş olan İtilaf Amirallerine gerekli talimatın verilmesini rica ettiği ifade edilmektedir. Fakat Amirallerin buna “sahib-i ittihaz” olmadıkları, Konsoloslar tarafından yürütüleceğini bildirdikleri ve bu gelişmeler hakkında “İzmir’e seksen kilometre mesafede kâin Kasaba’da bulunan Mustafa Kemal Paşa’ya telsiz telgrafla malumat verildi. Türk başkumandanının murahhas konsolosları kabule rica göstermesi üzerine bunlar beyaz bayraklara kâmil otomobilleriyle Kasaba’ya gittiler”¹⁵ haberlerine yer verilmiştir.

Halide Edip, “Türkün Ateşle İmtihanı” adlı eserinde bu zorlu günlere değinirken; Paşaların İzmir’e girmek için yapılacak hazırlıkları görüştikleri sırada, Fransız donanmasındaki Edgard Qinet adlı gemiden gelen mesajla yabancı konsolosların şehri Türk ordusuna teslim edeceklerini bildiriyor ve Mustafa Kemal Paşa’dan hangi komutanın gönderileceğini öğrenmek istediklerini belirtmektedir. Aynı zamanda Hıristiyan halka iyi davranılması için ricaya benzer imalarda buldukları, buna karşı Mustafa Kemal Paşa’nın yumruğuyla masaya vurarak “Kimin şehrini kime veriyorlar?” ifadelerine yer verilmektedir¹⁶.

Bu konuyla ilgili 10 Eylül 1922 tarihli İleri gazetesinde ise: “Teslim müzakerelerinden sonra süvarilerimiz dün akşam İzmir’e girmişlerdir. İzmir bugün Gazi Başkumandanımızı bekliyor. Şehirde resm-i geçid yapılacak.” başlığının yanı sıra aynı gün diğer bir haberde yer verilen telgrafta; Ankara ve bütün Türk telgraf istasyonlarına “Düvel-i İtilafiye İzmir general konsolosları şehrin teslimini müzakere

12 Akşam, 10 Eylül 1922, s.2

13 Akşam, 12 Eylül 1922, s.2

14 Akşam, 9 Eylül 1922, s.1

15 Akşam, 12 Eylül 1922, s.2

16 Halide Edip Adivar, *Türkün Ateşle İmtihanı*, İstanbul 1985, s.238

etmek üzere en yakın Türk kıtaatı kumandanıyla derhal görüşmek arzusundadırlar..." denilerek, bu telgrafa verilen cevapta da murahhasların (İzmir, Turgutlu, Kasaba) yolu ile Kasaba'ya gelmeleri, fakat yolda herhangi bir yanlışlığa meydan vermemek için otomobillere beyaz bayrak asılması istenmektedir. Haberin devamında da dün ordumuzun İzmir kapılarına dayandığını ve bugün İzmir'e girişini "...vuslat bekleyen sevgili İzmir'e mesut olan halkın tezahüratı içinde dün akşam saat dört buçukta girmişlerdir."¹⁷ sözleriyle müjdelemektedir.

Yüzbaşı Şerafettin Bey komutasındaki süvariler kılıç çekerek dörtnala kordon boyuna, pasaport iskelesine gelmişler, burada bir Rum'un attığı bomba ile yaralanan Şerafettin Bey, durumunu önemsemeyerek İzmir Hükümet Konağına Türk Bayrağını çekmiştir.¹⁸ Türk süvarilerinin farklı noktalardan İzmir'e girişi ve Yüzbaşı Şerafettin'in Hükümet Konağı'na bayrak çekmesi Türk kamuoyunda sevinçle karşılandı¹⁹.

11 Eylül tarihli İleri Gazetesi'nin nüshasında yer alan Ankara kaynaklı bir haberde "...dün İzmir öğleden evvel saat onbir buçukta Mürsel Paşa süvarileri tarafından istirdat edilmiştir."²⁰ denilmektedir. Aynı gazetede Yunanlıların İzmir'den çok şey kaçıramadıkları, İzmir'de Türk Ordusu tarafından dün görkemli bir resmi geçit yapıldığı ve halkın coşkuyla tezahüratlarda bulunduğu, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın İzmir'e gelişi "... tren-i mahsusla gelmişlerdir. Ordu Onbeş günde İzmir'e varmıştır."²¹ ifadesi ile yer almıştır. Oysa Mustafa Kemal Paşa 9 Eylül 1922 Cumartesi günü beş altı otomobille Bel Kahve denilen yere gelmiş, buradan Kadifekale'de al sancağın dalgalandığı İzmir'i dürbünle seyretmiş, büyük devletlerin karma donanmasının körfeze demirlediğini izlemiş ve hava kararınca kadar burada kaldıktan sonra yakındaki Nif kasabasına gitmiştir.²²

Artık 10 Eylül tarihli haberde, süvari kıtalarımızın dün saat dört ile beş arasında İzmir'e girdikleri ve İzmir kalesinde şanlı bayrağımızın dalgalandığı ve şehirde sükûnetin hüküm sürdüğü belirtilmektedir.²³

Şehirde emniyeti sağlamak amacı ile dördüncü alay komutanı Binbaşı Reşat Bey alayı ile Kadife Kale'ye ay yıldızlı bayrağı dikmiş, kadınları ve çocuklarıyla mevcut mahalle halkı yiyeceklerini askerlerimize ikram etmek için adeta yarışmışlardır.²⁴

İzmir'de asayişin sağlandığı, ayrıca Yunanlıların İzmir ve çevresinde yaktığı ve yıktığı kasabalarla köylerimizin durumunun üzücü olduğu, dağlara

17 İleri, 10 Eylül 1922, s.2

18 Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, IV, İstanbul 1991, s.187

19 Kemal Arı, a.g.e, s.132

20 İleri, 11 Eylül 1922, s.1

21 İleri, 11 Eylül 1922, s.1. Burada Mustafa Kemal Paşa'nın özel trenle şehre geldiği haberi verilmiştir. Ancak Mustafa Kemal Paşa 10 Eylül 1922 tarihinde Nif (Kemalpaşa)'dan İzmir'e özel otomobille gelmiştir.

22 Bilge Umar, *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*, Ankara ty, s.291

23 *Vakit*, 10 Eylül 1922, s.1

24 Fahrettin Altay, *10 Yıl Savaş Ve Sonrası 1912-1922*, İstanbul 1970, s.353

çıkarak canlarını kurtaran Müslüman halkın ihtiyaç içinde bulunduğu, Ordunun da bir taraftan bu ihtiyaçlara şefkatle yetmeğe çalıştığı ifade edilmektedir. Acı veren manzaralara rağmen bütün İslam ve Türk memleketlerinde olduğu gibi İzmir’de heyecan içindeydi: “*Evvelki gün İzmir’e teşrif eden Gazi-i muazzam Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin otomobillerine ve geçtiği yollara yüz sürerek beyan-ı minnettar eylemişlerdir...*”²⁵

Yunan ordusunun geri çekilirken Batı Anadolu’da geride bıraktığı manzarayla ilgili olarak İzmir’in kurtuluşundan sonra İsmet Paşa’nın Vakıf gazetesi muhabiriyle görüşmesindeki ifadelere yer vererek; “*Yunan ordusunun Anadolu’da yaptığı yıkımın bir milyar altın lira kadar olduğunu, Anadolu’da 250.000 evin Yunanlılar tarafından yakıldığını, yapılacak ciddi bir tahkikatta daha pek çok zararın ortaya çıkacağını*” belirtmiş ve “*geçtiğimiz yerlerde harabeler gördük. Zaferin neşesini duymadık. Aman İzmir’e olsun sağlam girelim; elem duymayalım dedik; ne çare; kader, olmadı*”²⁶ demiştir.

2. 9 Eylül ve İstanbul’da Bayram

9 Eylül 1922 tarihli İleri Gazetesi, “*İstanbul’da Bayram*” başlığını taşıyan haberinde o günlerin adeta halkın hislerine tercüman olarak, “*İzmir’in işgali ile başlayan felaket dolu senelerimiz artık bitti. Bundan üç sene, üç ay, yirmi dört gün evvel Yunan’ın ayak basmasıyla başlayan felaketli günlerimiz de siyaha boyanmış olan sevgili sancağımızdan matem ebediyen silindi.*” demek suretiyle ordunun İzmir’e gelişinden dolayı duyulan sevinç ve heyecan paylaşılmaktadır. “*Ordumuz yarın sabah Sakarya Zaferinin sene-i devriyesine tesadüf eden saatte kuvva-yi kulliyesiyle güzel İzmir’e giriyor. Üç sene, üç ay, yirmi beş gündün beri vuslat bekleyen sevgili İzmir yarın arslan süvarilerimizin yetiştireceği sancağa kavuşacaktır... Yunan ordusunun Anadolu’nun harem-i ismetinde boğulduğuna yarınki 10 Eylül sabahı bütün dünya şahid olacaktır.*” ifadeleri yaşanan mutluluğu aktarmaktadır. Haberin altında yer alan küçük bir başlık ile de “*Sevgili hilalimiz İzmir tepelerinde, yarın ordumuz İzmir’e kavuşuyor*” müjdesi verilmektedir. Haberin devamında ise; Yunan Harbiye Nazırının mütareke ile ilgili olarak İzmir’e geldiği fakat kargaşalık nedeniyle rıhtıma çıkamadığı bildirilmektedir. İzmir Yunan Komiseri İstiryadis hakkında ise “*sokaklarda mülteciler tarafından tahkir edilmiş ve bir hayli hırpalandıktan sonra bir Yunan harbi sefinesine sığınmışlardır*” denilmekte ve şehirde galeyanın had safhada olduğu belirtilmektedir²⁷. İzmir’in mevcut durumu ile ilgili olarak Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının anlatımlarına yer verilen “*İzmir Savaşı*” adlı eser de; İzmir’de yaşananlar dramatik olarak nitelenmekte ve panik hali vurgulanmaktadır²⁸.

25 İleri, 12 Eylül 1922, s.1

26 TBMM 2 C. XXII, s: 513’den aktaran: Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi, (İzmir, Aydın, Manisa ve Denizli 1919-1923)*, Ankara 1999, s.390

27 İleri, 9 Eylül 1922, s.1

28 Bilge Umar, *Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatımıyla İzmir Savaşı*, İstanbul 2002,

İstanbul'a bu günlerde çekilen telgrafta ise ordumuzun halkın tezahüratı ve alkışları arasında saat dört buçukta şehre girdiği bildirilmektedir. Mülki ve askeri idarenin tesis edildiği şehirde sükûnetin hâkim olduğu, Türk ordusunun girişi sırasında hiçbir hadiseye meydan verilmediği belirtilen yazıda dahi sansür mevcuttur²⁹.

Paris kaynaklı haberde de İzmir'e giren şanlı ordumuzun intizamı ve son derece muntazam hareketleri vurgulanmaktadır³⁰. Yunanlılar ve Ermeniler yangıncılığa, yağma ve katliama girişirlerken şehrin Türk süvarisi tarafından ele geçişi sükûnet içerisinde olmuştur.³¹

Bilal Şimşir'in *İngiliz Belgeleri ile Sakarya'dan İzmir'e adli eserinde* de İzmir'in o günlere dair durumu ile ilgili olarak deniliyor ki; *"Türk süvarileri oldukça düzenli bir şekilde saat 11 sularında kente girmişler, yine düzenli bir yürüyüşle doğruca Vilayet Konağını tutmuşlardı. Kentte hiçbir karışıklık olmamıştı. Yalnız Ermenilerle Rumlar Türk süvarilerine birkaç el bomba atmışlardı. Bombalardan birinin bir Türk subayıyla birkaç eri yaralamış olmasına rağmen Türk süvarileri karşılık vermemişler saflarını bozmadan yürümüşlerdi. Ermeni Rum hainlerinin, bu tahrik edici davranışlarına karşın muzaffer Türk ordusu bir kez daha İngiliz Konsoloslarının gözleri önünde Türkün ruh yüceliğini göstermişlerdir. Üzerine ateş edilen bir ordunun hiçbir karşılık vermeden yürüyüşe devam etmesinin tarihte pek örneğine rastlanmasa gerekir.*

*Türk süvarisinin İzmir'e girişinden sonra, tam bir tümenle Nurettin Paşada İzmir'e gelmişti. Böylece İzmir'in kurtuluşu tamamlanmış oluyordu."*³²

İzmir Düğünü

İzmir'in kurtuluş günlerinde kaleme alınan bir başka yazının *"İzmir Düğünü"* başlığını taşıması yine İstanbul'da o günlerdeki hislerin farklı bir ifadesidir. Bu başlık ve benzerleri İstanbul halkının sevince ortaklığını göstermektedir. Yüz binlerce Müslüman'ın kalbi bir tek kalp gibi çarpmakta ve halk hep bir ağızdan; *"Yaşasın Ordu, Yaşasın Anadolu, Yaşasın asker, Yaşasın Gazi Mustafa Kemal Paşa..."* coşkusu içerisinde İstanbul'da şenlikler düzenleme çabasıdadır. Fakat bu sevinçli günlerde bile mütareke günlerinin belirsizliğini bütün açıklığı ile duyarak üç buçuk seneden beri mütemediyen uğradığımız zulüm ve haksızlıkların şefaatiyle ağlayan Türk ve Müslüman dünyasında herkes Cenab-ı Hakka hamd-ü sena ederek sevinçten ağlamaktaydı. Bir taraftan mevlitler okunup, dualar edilirken diğer yandan bütün İstanbul ayakta tezahürat yapmakta idi. Haberi alır almaz sokaklarda toplanan halk birbirini kucaklamaya ve öpmeğe başlamıştır. Halk *"vatanperverane"* heyecanlar içerisindeydi. Bu sırada

s.116

29 İleri,10 Eylül 1922, s.1

30 İleri,12 Eylül 1922, s.1

31 Yahya Akyüz, *Türk Kurtuluş Savaşı Ve Fransız Kamuoyu 1919-1922*, Ankara 1988, s.293

32 Bilal Şimşir, *İngiliz Belgeleri ile Sakarya'dan İzmire (1921-1922)*, Ankara 1989, s.388

Sultan Ahmet meydanında toplanan halkın duygularına Nakiye Hanımefendi yaptığı kısa bir konuşma ile tercüman olarak “Üç buçuk sene evvel yine bu muazzam mabetlerimiz arasında sevgili İzmir’in işgalinden sonra defalarca toplandık ve hüüzün ve matemler içinde ağladık. Siyahlara bürünen şanlı bayrağımız şimdi hakiki rengini buldu... birçok dost yabancılar şanlı bayrağımızı alarak otomobillerle tezahüratımıza iştirak etmişlerdir... İtidal ve vakarını şerefimizle mütenasip bir halde muhafaza eyleyen halk her türlü taşkınlıklardan içtinap ederek dolaşmış ise de Yunan sefarethanenin önünde nöbet bekleyen Yunan askerleri halkı görür görmez sefarethane binasının kapısını kapayarak saklanmışlardır.” demektedir. Eyüp Sultan, Kadıköy, Üsküdar, Çengelköy, Beylerbeyi ve ufak tefek bütün semtler tezahüratlarla çalkalanırken, kurbanlar kesilmiş, mevlid-i şerifler okunarak İzmir’in kurtuluşu milli ve dini adetlerimizle şenlendirilmiştir.³³

Beşiktaş’ta yapılan şenliklerde halk kadın erkek demeden katılarak gece muazzam bir fener alayı düzenlemiştir. “Yaşasın Mustafa Kemal Paşa, Yaşasın kahraman ordumuz, milletimiz! avazları ile” ortalığın çınladığı, Eyüp Müslümanlarının da aynı avazlarla tezahüratta bulunduğu, halkımızın bütün bu tezahürat sırasında vakar ve itidal göstermiş ve hiç bir hadiseye sebebiyet vermediği belirtilmiştir.

Fenerbahçe de yapılan şenliklerde de kadınlar ve erkeklerle birlikte, Fenerbahçeli futbolcuların da düzenlenen şenliklere katıldığı, gündüz programında musikiden başka boks maçları dikkat çekicidir. Özellikle gece dokuzdan sonra danslar edilmiştir. “Gece yarısından sonraya kadar Marmara’nın bu köşesi ziya ve ateş içine boğuldu.” Düzenleme Kurulu boks maçlarında kazanan gençlere mükâfatlar dağıtmıştır. Alafranga dansta birinci olan Said Şakir Bey mükâfatlandırılmıştır.

Eğlenceler arasında askerimizin İzmir’e girdiğine dair telgraf okunur ve hazır bulunanlar bu müjdeyi heyecanla karşılarlar. Okunan İstiklal Marşı da heyecan ve coşkuyu son mertebeye çıkarmıştır. Bahriye mızıkası da İzmir Marşını çalmıştır.

Kadıköy’de de on beş-yirmi bin kişinin katıldığı tahmin edilen fener alayı düzenlenmiş ve alayda şarkılar ve marşlar söyleyerek, meşaleler ve fenerlerle Fenerbahçe’ye kadar gelmişlerdir. Kadıköy sokaklarında dolaşmışlardır. Her alayın başında yüzlerce Türk bayrağı dalgalandığı bu kadar kalabalık ve heyecan arasında en küçük bir olay olmamıştır.

Kınalı Ada’daki tezahüratlarda “kahraman ordumuzun kazandığı büyük zafer nedeniyle Kınalı Ada’nın bir avuç hamiyetli Müslümanları pek parlak ve samimi tezahüratta bulunarak ve saat dokuzdan ikiye kadar büyük bir vakar ve sükûnetle aday dolaşmışlar, tekbirler ve ilahilerle ordumuzun saadetini ve İzmir yolunda ölen mübarek şehitlerimizin ruhlarına Fatihalar ithaf etmişlerdir.”³⁴

33 İleri, 11 Eylül 1922, s.2, Bu yazıda da sansür mevcuttur.

34 Akşam, 10 Eylül 1922, s.3

10 Eylül 1922 tarihli Vakıf Gazetesi "*İstanbul Zafer Şenlikleri*" başlığı ile verdiği haberinde ise yine Kadıköy ve Üsküdar'da yapılan şenliklere değinilmiş ve sabahlara kadar süren fener alayları ile zafer kutlanmıştır. "*Bilumum Müslüman esnafın otomobilleriyle fener alayına iştirak eden şoförlerimizin hamiyetleri pek şayan-ı nokta görülmüştür.*"³⁵

Gazetelerin haber başlıkları ve sütunlarına yansıyan ifadelerde görülmektedir ki İzmir'in kurtuluşu ve ordumuzun son zaferinden duyulan haz İstanbul halkının sevincini bir kat daha arttırmıştır. Halk "*...vatanperverane tezahüratlarda bulunmuş...*"³⁶, şeklinde duyulan sevinç ve kutlamalar basına yansımıştır.

11 Eylül 1922 tarihli Akşam Gazetesi ise "*Dünkü Şenlikler*" başlığını taşıyan haberi ile yine şenliklere değinmektedir. İstanbul da tahminen yüz elli bin kişinin katıldığı kutlamalarda ellerinde bayraklar ve fenerler olduğu halde zafer marşları söylendiği, her kafilenin başında mızık, davul veya mehter takımı bulunduğu, millî oyunların oynandığı ve devamında "*...Evler, dükkânlar bayraklar ve çiçeklerle, kurdelalarla donatılmıştı. Böyle bir meserret şimdiye kadar İstanbul'da hiç görülmemişti. İstanbul halkı esareten yeni kurtulmuş bir belde ile harb içinde bulunan bir şehrin hissettiği sevinçlerden gayrı bir sevinç duyuyordu.*" denilmektedir. Halkın gözyaşları arasında bu tezahüratlara katıldığı ifade edildikten sonra; "*Nihayet onlar da anladılar. Dün Pazar olmasına rağmen kısmen kapalı, kısmen açık dükkanlarının üzerlerine hemen her semtte ve kamilen Osmanlı bayrağı çekmişlerdir. Şehrimizdeki muzaffer sancağımız bir müddet evvel tahkir edenlerin dükkanları üzerlerinde görüldükçe muzdarip olanlar vardı. Bunlardan bazıları isimlerini bile değiştirmişlerdi. Milletın tezahüratı sabah geç vakit nihayet buldu.*" şeklinde bir yorum vermiştir.³⁷

12 Eylül 1922 tarihli İleri Gazetesi ise, İzmir'in kurtuluşu ile ilgili olarak verilen bir diğer haberinde, "*... gülen İzmir'i İstanbul halkı hürmetle alkışladı...*" ifadelerine yer vermiş İstanbul da düzenlenen faaliyetlerin bir bayram havasında geçtiğini ve bütün iptidai mekteplerin kutlamalara katıldıklarını sütunlarına taşıdıktan sonra³⁸, Büyük Ada'da yapılan kutlamaları ise; yapılan muhteşem gösteriler yanında Asilandid Otelinin önüne zarif bir zafer takı inşa edilmiş ve yüksek bir mevkie Mustafa Kemal Paşanın resmi asılmıştır. Büyük Ada Okulu öğrencilerinin de dahil olduğu tezahüratların terbiye ve nezaket içerisinde olduğundan Ada zabitlerinin takdirini kazandığını anlatıyor ve devamında, "*Yaşasın Mustafa Kemal Paşa*" nidaları adanın her zaman sakin duran ve üç yıldan beri hep "*Zito! sesleriyle ve Rum izcilerin muhib-i akis sedalarla çınlattığı*" ortamı sona erdirdiğini müjdelemektedir.

Bu kutlamalara birçok Musevi vatandaşlarımız da katılmıştır. O gün Pazar olduğu halde önceden Yunan bayrakları ile donatılan oteller her nedense

35 İleri, 10 Eylül 1922, s.3

36 Vakıf, 10 Eylül 1922, s.3

37 Akşam, 11 Eylül 1922, s.3

38 İleri, 12 Eylül 1922, s.3

bayrak asmadığı gibi, “Mütarekeden sonra Türkleri ve Türk bayrağını tahkir etmiş olmakla meşhur bir palikarya olan (Kalbisu) oteli sahibi otelin kapısında üç senedir asılı duran Venizelos’un büyük bir fotoğrafını kendiliğinden kaldırmıştır...”³⁹

11 Eylül 1922 tarihli İleri Gazetesi sütunlarında gazete önünde yapılan tezahürattan bahsedildikten sonra, halktan bir grubun gazete önüne gelerek kendilerine teşekkür ettiklerini ifade etmektedir.⁴⁰

12 Eylül 1922 tarihli Vakit Gazetesi Ankara’daki kutlamalara değinirken, İzmir’in kurtuluş müjdesinin top atılmak suretiyle ilan edildiğini, vaktin geç olmasına rağmen sabahlara kadar gösterilerde bulunduğu, her kesimden halkın bu kutlamalara katıldığını yazdıktan sonra haberin devamında Rauf Bey’in; “...bilhassa ordunun levazimatını sırtlarında taşıyan Türk kadınlığına teşekkürler etmişlerdir...” şeklindeki beyanına yer verdikten sonra da kurbanlar kesilerek, parlak bir resmigeçit yapıldığını, Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde İzmir Maarif Müdürü Vasıf Bey ve Saruhan Mebusu Hayati Beylerin birer konuşma yapmış olduklarını ve oyunların, şenliklerin sabahlara kadar devam ettiği haberini sütunlarına taşımıştır.⁴¹ Paris’teki bütün Türklerin de bayram günleri yaşadıkları ve beraberce mümessillik ve sefarete gittikleri aktarılmaktadır. Temsilcilik’te Ferid Bey kendilerini kabul etmiştir. “Tebrikleri, mukabil tebrikleri ile karşıladı ve güzel bir hitabe irad etti...” denilmekte ve hitabede zaferin azim ve imanun zaferi olduğu ve milletin amacı uğruna, adil ve hakkaniyetle çalıştığında mutlaka başaracağını vurgulamaktadır.⁴²

“Akdeniz Hedefine Varıldı” denilir iken, aynı zamanda; “İzmir’de düşman hiçbir şey kaçtıramamıştır, Mustafa Kemal Paşa Hazretleri İzmir’in işgali üzerine orduyu hitaben neşrettiği beyannamesinde Akdeniz hududuna varıldığından dolayı orduyu tebrik ediyor... ve ordunun aynı fedakarlığı göstereceğine itimadım berkemaldir.” sözlerine yer verilmektedir.⁴³

Türk milletinin Anadolu’da ve İstanbul’da günlerden beri vird-i zebanı olan “Mustafa Kemal Paşa, Çok Yaşasın!” (Akşam, 13 Eylül 1922, s.1)

39 Akşam, 12 Eylül 1922, s.3

40 İleri, 11 Eylül 1922, s.2

41 Vakit, 12 Eylül 1922, s.1

42 İleri, 18 Eylül 1922, s.2

43 Akşam, 12 Eylül 1922, s.1

Türk ordusunun İzmir'i yeniden fethetmesiyle; "Yunanlılarla bir mütareke akdine lüzum hissedilmeden Anadolu'nun tahliyesi meselesi silah kuvvetiyle Türkler tarafından bizzat hal edilmiş bulunuyor. İşte Kral Konstantin'in serseriyane siyasetinin neticesi bu oldu."⁴⁴ değerlendirilmesinde bulunmaktadır.

16 Eylül'e gelindiğinde Atina kaynaklı haberde; İzmir Metropolit Hristostomos'un idamı "İzmir'den varid olan haberlere göre İzmir Metropolit (Hristostomos), İzmir divan harbinde mahkeme edilmiş ve idama mahkum olmuştur. İdam cezası aynı dakikada icra ve ithaz edilmiştir" şeklinde ifade edilmiştir. Gazete haberinde yapılan değerlendirmede; 1919'da İzmir şehri işgal edildiğinden beri Metropolitin ismini herkesin öğrendiğini, kendisinin öteden beri Müslüman ve Türk düşmanı olduğu ifade edilmektedir.⁴⁵

3. Hilal-i Ahmer'e Yapılan Yardımlar

9 Eylül 1922 tarihli İleri Gazetesinde yer alan haberlerde; "... Kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar her taraf Hilal-i Ahmer kutularına para vererek borçlarını eda etmeğe çalışıyorlardı." Ayasofya Camii ve Fatih Camiinde Hilal-i Ahmer'e külliyatlı miktarda para yardımı yapılmıştır. Ayasofya Camii avlusuna mehter takımı gelerek milli havalar çalmış ve özellikle İzmir ve Turan marşları halkın coşkusundan kaynaklanan gözyaşları ve alkışlarla dinlenilmiştir. "Cenab-ı Hakka hamd-u sena..." denilerek Ayasofya'da mevlid-i şerif okunduğunu, yirmi binden fazla kişinin bu mevlide katıldığı belirtilmektedir.⁴⁶

"İstanbul'un Şükran'ı" başlığı ile yer alan yazıda Hilal-i Ahmer'e yapılan bağışlara yer verilmiş ve Hilal-i Ahmer veznesi önünde toplanan kalabalıktan bahsedilmiştir.⁴⁷

9 Eylül 1922 tarihli Akşam Gazetesinde yer alan haberlerde ise; Büyük Ada zabıta memurları aralarında (60) lira toplayarak bu sabah Hilal-i Ahmer'e yollamışlardır. Bu altmış liradan on beş lira İzmir'in geri alınışını ilk haber verecek Anadolu telgraf memuruna, on beş lirası da müjdeyi ilk defa alacak olan telgraf memuruna verilecektir. Geri kalan 30 lira Hilal-i Ahmer'e aittir, denilmektedir.⁴⁸

Gazetenin 10 Eylül tarihli nüshasında "Dün akşam İstanbul halkının Hilal-i Ahmer'e vuku bulan teberruatı 85 bin lirayı baliğ olmuştur," deniliyor ve bugün bu teberruatın 100 bin liraya ulaşacağına muhakkak nazarı ile bakılıyor değerlendirilmesinden sonra yardım çağrıları ve yapılan bağışların listelerine yer verilmiştir⁴⁹.

44 İleri, 15 Eylül 1922, s.2

45 İleri, 16 Eylül 1922, s.1

46 İleri, 9 Eylül 1922, s.3

47 İleri, 9 Eylül 1922, s.3

48 Akşam, 9 Eylül 1922, s.3

49 Akşam, 10 Eylül 1922, s.3, Bu yazının devamında da sansür uygulanmıştır.

10 Eylül tarihli İleri Gazetesi Üç senedir hain düşmanın istilasını altında inleyen İzmir'imizin ve 2. payitaht Bursa'nın kurtuluşu dolayısıyla İstanbul halkının göstermiş olduğu sevinçli "büyük bayram" olarak aktarırken Çengelköy ahalisinin de iskele başında toplandığını, "... Kuleli talebesinden bir efendi Mehmed Akif Bey'in sancak manzumesini ifşad etmiştir. Bunu müteakip Nişantaşı Sultaniye'sinden edebiyat muallimi İhsan Kami Bey'in Anadolu gazileri için ifşad eylediği belîğ bir manzum hitabe alkışlarla dinlenmiş ve hitabelere devam edildikten sonra..." Hilal-i Ahmer yararına bir yüzük ve bir çift küpe müzayedeye konularak, yeterli miktarda yardım toplandığını yazmıştır⁵⁰.

Çatalca da yapılan kutlamalarda da şehit olan askerlerimizin ruhlarına dualar okunmuş ve belde İdadi müdürü Refik Bey annesinden kalan yegâne altın saati dahi Hilal-i Ahmer'e bağışlamıştır. Bunun üzerine diğer toplanan halk da bağışlarda bulunmuştur.

"Mütekaid yüzbaşı Celil Bey'in yavrusu da gündeliğinden arttırdığı altmış dokuz gurusu büyük bir teessüsle Hilal-i Ahmer'e vermiştir... Jandarma bölüğü efradı şayan-şükran hamiyetlerini idame etmişler ve müzayedeye çıkardıkları bir bardak limonatayı yüz elli dört liraya çıkarmışlardır..." Eşraftan Ali Efendi'nin bir kuzusu da altmışaltı liraya çıkmıştır. Halk Hilal-i Ahmer'e desteğini devam ettirmektedir. Toplanan bağışlar üç bin liraya ulaşmıştır⁵¹.

4. Tezahüratlar Ve Tedbirler

11 Eylül tarihli haberde; bir önceki gece tezahürat esnasında herhangi bir hadiseye mani olmak üzere Polis Müdüriyeti ve Merkez Kumandanlığı tarafından lazım gelen tedbirin alındığı söyleniyor ve merkez kumandanının değerlendirmelerine yer veriliyor;

"İstanbul Müslümanları, İstanbul muntkasında istedikleri gibi tezahüratta bulunmakta serbesttir. Bu onların hakkıdır. Fakat vaziyetin nezaketi hasebiyle tezahüratçıların Karşıyaka'ya geçmeleri mahzurlu olabilir. Bunun için bu geceki tezahürat alayının Beyoğlu'na geçmeleri suret-i katiyetle men olunacaktır. Herhangi bir hadise vukuuna mani olmak üzere icap eden her türlü tedabir alınmıştır. Eminim ki halkımızda bu zarureti takdir edecek bir hadiseye mahal vermekten içtinap edeceklerdir." ifadelerine yer veriliyor ve devamında da Polis Müdür-i Umumisi İsmet Bey'in beyanatında; herkesin sevinmesinin tabii olduğu "... Zabitanın ithaz ettiği bütün tedabire rağmen maalesef, bazı taşkınlıklar vuku buldu. Bittabi, bunlar nahoş tesirler tevliid ediyor" söylenmekte, "Matbuatın bu husustaki irşaatı şayan-ı teşekkürdür. Bugün yeniden tezahürat icrası için zabıtaya müracaat vuku olmamıştır" değerlendirmesi yapılmaktadır⁵².

50 İleri, 13Eylül 1922, s.3

51 İleri, 13Eylül 1922, s.3

52 Akşam, 11 Eylül 1922, s.3

"*Beyan-ı Teessüf*" başlığını taşıyan yazıda ise, "*dün düzenlenen tezahüratlara katılan ve kim oldukları tespit edilemeyen bazı kimselerin... tezahüratların ziyasını sükunete uğratmak için dün gece müessif harekate tevdi etmişlerdir*" denilmekte ve harp sırasında yanlarında olan dostlara ait müessesata tecavüz edilmesinin milletimize hayrı olmayanlarca teşvik edilerek, düzenlendiğine dikkat çekilmektedir.

"*Şunu çabuk söylemek isteriz ki Türk halkının bu nevi müessif tecavüzat ile asla münasebeti yoktur.*" Halkın da bu şahısların takip edilmesini istediği söylenmektedir.⁵³

"*Kırılan Camlar*" başlığı altında "*Yapılan tecavüzler gayr-ı Türk mihrakların işidir. Evvelki akşam ki tezahüratlar esnasında cam kırmak birdenbire moda halini almış ve Galata, Beyoğlu, Şişli cihetlerinde pek çok camlar kırılmıştır...*"⁵⁴ denilmektedir.

12 Eylül tarihli haberde, "*bu zafer dakikalarında edaları muhafazaya muvaffak olduğumuzdan dolayı kendi kendimizi tebrik etmiştik. Evvelki akşam vuku bulan server tezahüratları arasında ötede beride vukua gelen bazı hadiseler...*" sebebi ile halkımızı itham etmenin haksızlık olduğunu belirtmektedir.⁵⁵

Son haber olarak verilen bir başka haberde ise kuvva-i müttefika başkumandanının tebligatına yer verilmiş ve yapılan tezahüratlara son verilmesi istenmiştir. Devamında şehirde yapılan tezahüratlara "*rıza*" gösterildiği fakat bunların bazısının sükûnet ve intizamla düzenlenmeyip basit olduğu, "*gürültülü neticeler*" haline geldiği ve ahalinin her zamanki işleri ile uğraşarak mevcut idare-i örfiye uymaları vazifeleri olduğu ve dolayısı ile "*... bu tezahürat derhal hitam bulmalıdır*" açıklamasını görmekteyiz⁵⁶.

Görüldüğü gibi 11 Eylül'e gelindiğinde yapılan kutlamalara son verilmesi istenmekte ve polis müdüriyetinin olaylara karışan birçok kişiyi tevkif ettiği belirtilen yazının devamında da Büyük Cami'den muhterem bir zatın sözlerine yer vermekte: "*...Türk ordusu İzmir'e muzafferan gireceği halde birinin camı kırılmamış, burnu kanamamıştır. Bugün İzmir dünyanın en sakin şehridir. Binaenaleyh bizde ahalemizden tekrar rica ederiz.*" deniliyor ve muazzam İstanbul'un selameti namına pek kötü neticelere sebebiyet verilmemesi istenmektedir⁵⁷.

Anadolu'dan İstanbul ahalisine verilen resmi tebliğde de, "*zaferimizden dolayı sevinmek hakkımızdır. Yalnız vakar ve sükûnet şiarımızdır. Tezahüratlar sırasında taşkınlık yapan ve tecavüzde bulunmak kastıyla aramıza karışan olabilir. Bunların harekâtlarına her vesile ile engel olalım*" denilmektedir.

"*Üç gündür Türk ve Müslüman İstanbul, İzmir'in kurtuluşu ile heyecan içindedir. Böyle günlerin milletlerin ruhlarında uyandırdıkları çok büyüktür. Bununla*

53 *Akşam*, 11 Eylül 1922, s.3

54 *Vakit*, 12 Eylül 1922, s.1

55 *Vakit*, 12 Eylül 1922, s.1

56 *Akşam*, 11 Eylül 1922, s.1

57 *Akşam*, 11 Eylül 1922, s.1

*beraber Türk milleti felaketli günlerinde nasıl kendine hâkim oldu ise böyle sevinçli günlerde de kendini "fazla taşkınlıklardan uzak tutabilir. Onun için evvelki akşam karşı tarafta vuku bulan bazı hareketleri biz katiyen milletimize atfedilmesini kabul edemeyiz."*⁵⁸

Fener alayları arasına karışan bazı kişiler "... maksad-ı milli haricinde cereyan etmiş gibi göstermek istedikleri bu tezerruatı lekelemeye kalkışmışlardır... Bu işleri yapanların milletimizle hiçbir alakası yoktur," denilmektedir.⁵⁹

Görüldüğü üzere İşgal altındaki İstanbul halkı ve bu baskıya sansür uygulamalarında tanık olduğumuz ve incelediğimiz gazeteler, tezahüratları ve topladığı teberrularla ve de yer verdiği yazıları ile İzmir'in işgalden kurtuluş sevincine ortak olmuşlardır. Gazetelerde yer alan haberlerde coşkun her yaş ve her kesimi kapladığı ve bazı istisna olayın dışında intizam içerisinde kutlamaların yapıldığı görülmektedir. İşgal altındaki İstanbul halkı hem maddi hem manevi olarak İzmir'in kurtuluş sevincine ortak olmuştur.

58 İleri, 12 Eylül 1922, s.2

59 İleri, 12 Eylül 1922, s.3

Sonuç

İzmir'in 15 Mayıs 1919 günü Yunanistan tarafından işgali bütün yurttaki üzüntüye sebep olurken işgallere karşı meydana gelen gelişmeler de adeta bir kıvılcım etkisi oluşturmuştur. Böylece yayılan işgallere karşı tutuşan mücadele ateşi bütün ülkeye yayılmıştır. Yaklaşık üç yıl süren bu zor günlerin ardından Büyük Taarruz sonrası İzmir'e giren ordu, bu seferde bütün yurttaki sevinç günlerinin yaşanmasına vesile olmuştur.

Aynı günlerde İstanbul gazetelerinde de bu mutluluk ve heyecan takip edilebilmektedir. Vakit, İleri ve Akşam gazetelerinin o günlere ait nüshalarında işgal altında geçen günler "ıstırap" olarak nitelenirken, "İzmir Düğünü", "İstanbul'da Bayram" gibi başlıklara yer verilmesi meydana gelen coşkunun ifadesidir. Bu günlerin son bulması bayram sevinci yaşatmıştır. Fakat 9 Eylül sonrasında İstanbul'da yapılan kutlamalar sırasında bazı "taşkınlıkların" meydana geldiği ve bunların milletimize atfedilemeyeceği vurgulanmaktadır.

İzmir'e 9 Eylül günü muzaffer ordular girerken İstanbul henüz daha işgal altındadır. Bu durumun ortaya çıkardığı pek çok zorluk ve sıkıntılara bir örnek de basına uygulanan sansür olmuştur. İncelenen gazetelerde bazı haberlerin belirli kısımlarına sansür uygulandığı görülmektedir. Özellikle kurtuluş sevincinin doruğa çıktığı bu günleri dile getiren yazılara sansür uygulanması dikkat çekicidir.

15 Mayıs 1919 milli mücadele açısından nasıl bir dönüm noktası olmuş ve beklenmeyen şekilde işgallere karşı mücadeleye girilmiş ise 9 Eylül 1922 tarihi de yeni kurulan Türk devletinin umutlarını müjdelemiştir. İstanbul, İzmir işgal edildiği gün nasıl yasa bürünmüş ise İşgalden kurtulduğu gün bayram sevinci içerisindeydi.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

Akşam

Vakit

İleri

II. Kitaplar

ADIVAR, Halide Edip, *Türkün Ateşle İmtihanı*, İstanbul 1985.

AKYÜZ, Yahya, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuooyu 1919-1922*, Ankara 1988.

ALTAY, Fahrettin, *10 Yıl Savaş ve Sonrası 1912-1922*, İstanbul 1970.

ARI, Kemal, *İzmir'in Kurtuluşu ve Yüzbaşı Şerafettin*, İzmir 2006.

İNCEDAYI, Cevdet Kerim, *İstiklal Harbi (Garb Cephesi)*, İstanbul 2007.

KARAYAMAN, Mehmet, *Uşak'ta Kuva-yı Milliye*, İzmir 2009.

ÖZALP, Kâzım, *Milli Mücadele 1919-1922 I*, İzmir 1988.

ŞİMŞİR, Bilal, *İngiliz Belgeleri ile Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922)*, Ankara 1989.

TANSEL, Selahattin, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, IV*, İstanbul 1991.

TURAN, Mustafa, *Yunan Mezalimi, (İzmir, Aydın, Manisa ve Denizli 1919-1923)*, Ankara 1999.

UMAR, Bilge, *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*, Ankara 1974.

UMAR, Bilge, *Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatımıyla İzmir Savaşı*, İstanbul 2002.